

Posudek oponenta na diplomovou práci **Jany Křet'ánové**:

Vývoj porodnosti a předškolní péče v České republice po roce 1950

Předložená práce je velmi aktuální, neboť se dotýká problému nízké plodnosti a zaměřuje se na jednu z možných příčin, a to na nedostatečnou podporu rodin ze strany státu. Ukazuje se, že role rodinné politiky, která by měla spočívat v odstraňování bariér při naplňování reprodukčních plánů, nebyla v České republice po roce 1989 dostatečně pochopena. Proto je namístě zabývat se vývojem plodnosti a vývojem podmínek, které stát rodinám vytvářel, v delším časovém období. Rodinná politika v České republice se rozvíjela ve dvou směrech, a to v oblasti finanční podpory a v oblasti podpory harmonizace pracovního a rodinného života. Autorka se obou oblastí dotýká, avšak hlavní pozornost soustředila na podrobné zmapování vývoje institucionální péče o děti v předškolním věku a vývoje finanční podpory rodin s dětmi. Není úplně zřejmé, proč opomínala opatření týkající se mateřské a rodičovské dovolené, i když v rámci kapitoly zaměřené na porovnání finanční podpory rodin se o peněžité pomoci v mateřství a mateřském/rodičovském příspěvku zmiňuje. Význam práce spočívá především v tom, že poukazuje na důležitost existence rozvinuté sítě předškolních zařízení v rámci vytváření vhodných podmínek pro naplnění rodičovských rolí při zachování ekonomické aktivity žen. Přestože se práce nezabývá analýzou souvislostí mezi vývojem porodnosti a dostupností předškolních zařízení, největší přínos práce lze vidět v podrobném zmapování vývoje všech typů zařízení, které na území českých zemí poskytovaly předškolní péči.

V úvodu jsou nastíněny cíle a struktura práce. V kapitole věnované informačním zdrojům je velmi detailně popsán výběr dat. Autorka pracuje s třemi různými typy dat, s demografickými daty o plodnosti, s informacemi týkající se institucionální péče o děti v předškolním věku a s daty ze dvou výběrových šetření: GGS a ISSP. V metodologické kapitole jsou velmi podrobně popsány postupy výpočtů demografických ukazatelů, metody dekompozice i konstrukce ukazatelů zachycující využívání předškolních zařízení. Uvádí také základní informace o souborech z výběrových šetření a vysvětluje, jak byly upravené použité proměnné a konstruovány vysvětlované proměnné, tj. jako průměrné skóre míry souhlasu s vybranými výroky. Užití ordinální regrese je zdůvodněno. Práce má tři hlavní části. První část (kapitola 4) předkládá detailní analýzu plodnosti od roku 1950, kde s využitím různých přístupů je systematicky zhodnocen vývoj úrovně a struktury plodnosti. Nové je systematické užití metod dekompozice na delší časové řady. Druhá část (kapitola 6) se velmi podrobně zabývá vývojem předškolní péče a vývojem finanční podpory rodin s dětmi. Vývoj jeslí a mateřských školek je vhodně dokumentován názornými grafy. Zajímavé je zjištění, že počet míst v jeslích se v době pronatalitních opatření v 70. letech zvyšoval jen velmi pomalu a výsledkem byl propad hrubé míry účasti v jeslích. Naopak s poklesem porodnosti se hrubá

míra účasti v jeslích zvýšila až k 18%. V obrázku 34 na str. 64 chybí údaje za školní roky 1989/90 až 1994/95 bez uvedení zdůvodnění. Důležitý je obrázek 35 na str. 65, který zachycuje vývoj poptávky po mateřských školách a ukazuje na prudký nárůst podílu nevyřízených žádostí. Zajímavé je rovněž dočasné zvýšení podílu nevyřízených žádostí v letech 1993-1995. Je pro to nějaké vysvětlení? Třetí část se zabývá zhodnocením postojů týkající se péče o děti. Autorka dochází k závěru, že liberálnější postoje zastávají ženy oproti mužům, mladší oproti starším respondentům a respondenti s méně dětmi.

Práce je psaná zajímavě a text je čtivý a srozumitelný. Jednotlivé kapitoly jsou adekvátně rozpracované. Cenné je především, že autorka v předložené práci shromáždila řadu informací a dat o vývoji institucí předškolní péče na území českých zemí od počátku jejich vzniku. Práce tím přináší nové a doplňující poznatky o souvislostech vývoje porodnosti. Ocenit lze především množství datových zdrojů, ze kterých čerpala. V řádně citované literatuře se autorka dobře orientuje a dokáže ji vhodně využít při komentování vlastních výsledků. Lze ocenit pečlivost, s jakou k řešení daného tématu přistoupila. Práce obsahuje minimum překlepů, např. na str. 85, kde je uvedeno, že počty nejvíce rostly do školního roku 1883/84.

Předložená práce splňuje všechny náležitosti a požadavky kladené na magisterské práce. Předloženou práci doporučuji přijmout k obhajobě.

13.9.2015

RNDr. Jiřina Kocourková, Ph.D.